WIKIPEDIA

Bosnian kieli

Bosnian kieli eli **bosnia** (bosn. *bosanski jezik* (kyrilli.), босански језик) on eteläslaavilaisten kielten läntiseen haaraan kuuluvan serbokroaatin kielen Bosniassa ja Hertsegovinassa käytettävä standardisoitu muoto. Saman kielen muita standardeja ovat serbian kieli, montenegron kieli ja kroatian kieli.

Puhujia on arvioitu olevan n. 1,3–4 miljoonaa Bosnia-Hertsegovinassa. Tämän lisäksi puhujia on ympäri maailman Bosnian kansanmurhan ja Jugoslavian hajoamissodan aiheuttaman sotapakolaisuuden ja maastamuuton seurauksena.[1][2] Nimeä 'bosnian kieli' alettiin käyttää nationalistisista syistä vasta 1990-luvulla Bosnian sodan jälkeen. Ennen Jugoslavian hajoamista puhuttiin serbokroatian kielestä.

Ensimmäiset maininnat bosnian kielestä ovat 900–1100-luvuilta, jolloin paikallista kieltä kirjoitettiin bosančica-aakkosilla (bosančica/босанчица) eli ns. Bosnian kyrillisillä aakkosilla. Niitä käytettiin laajasti Balkanilla 900-luvulta 1700-luvulle. Kirjoitusta on nimitetty myös länsikyrilliseksi tai kroatiankyrilliseksi.[2][3]

Keskinen eteläslaavi on jakaantunut kolmeen päämurteeseen, jotka ovat štokaavi, kajkaavi ja čakaavi. Näistä štokaavi, nimenomaisesti sen itähertsegovinalainen muoto valittiin Wienin kirjallisuussopimuksessa 1850 kroaatin ja serbian yhteisen kirjakielen pohjaksi.[2]

Bosnia perustuu kroaatin tavoin ijekavica-lausuntaan, mikä näkyy siinä, että kroatiassa ja bosniassa eräissä sanoissa kirjoitetaan "ije" siinä, missä Serbiassa puhutussa serbiassa kirjoitetaan "e" (esim. sr: *vreme*, hr, bs: *vrijeme*, "aika"). Tosin myös Bosniassa puhuttavassa serbiassa lausunta noudattaa ijekavicaa Serbian ekavican sijaan. Tämä on seurausta muinaisslaavilaisen jat-kirjaimella merkityn äänteen muuttumisesta. Eroavaisuus on murretasoa pienempi ja siitä käytetään nimeä lausuntatapa (izgovor).

Itävalta-Unkarin miehityksen aikana bosnian kieli otettiin alueen viralliseksi kieleksi. Tämä on *Bošnjaštvo*-politiikan mukaista ja tavoitteena oli nostaa bosnialaisten kansallistuntoa. Vuonna 1907 viralliseksi kieleksi määrättiin kuitenkin serbokroatia, jona tilanne pysyi sekä Itävalta-Unkarin hajoamiseen asti sekä Jugoslavian ajan.

Bosnia, serbia, kroatia ja montenegro lasketaan usein itsenäisiksi kieliksi, jotka kehittyvät omaan suuntaansa. Kielillä on omat kielioppinsa, oppikirjat ja muu kirjallisuus.

bosnia	
Oma nimi	bosanski босански
Tiedot	
Alue	Balkan Etelä-Eurooppa
Virallinen kieli	Bosnia ja Hertsegovina
Puhujia	1,3-4 miljoonaa
Sija	ei 100 suurimman joukossa
Kirjaimisto	Latinalaiset Kyrilliset
Kielitieteellinen luokitus	
Kielikunta	indoeurooppalaiset kielet
Kieliryhmä	Baltoslaavi Slaavi Eteläslaavi Läntiset eteläslaavilaiset *Shtokaavi* *Uus-Shtokaavi* *Itäherzegovinalainen*
Kielikoodit	
ISO 639-1	bs
ISO 639-2	bos
ISO 639-3	bos (http://www-01.sil.org/iso639-3/documentation.asp?id=bos)
	Ohje

Niiden puhujat ymmärtävät toisiaan.

Muhamed Hevaji Uskufi Bosnevi laati ja julkaisi 1632 bosnia-turkki-sanakirjan, mutta hänen työnsä jäi vähälle arvolle, koska Bosnian ylimystö puhui tuolloin lähinnä turkkia, arabiaa tai persiaa. Ensimmäinen kielioppi julkaistiin 1890.

Kielioppi

Bosniaa kirjoitetaan latinalaisilla aakkosilla. Aakkosissa on 30 kirjainta, joista 25 konsonanttia ja viisi vokaalia.

Kielioppi on identtinen serbian kanssa. Bosnian kielessä on seitsemän sijamuotoa. Sanoilla on kolme sukua: feminiini, maskuliini ja neutri. Sanaluokkia on 10. Perusaikamuotojen (preesens, perfekti ja 1. futuuri) lisäksi aikamuotoja ovat imperfekti, aoristi, pluskvamperfekti ja 2. futuuri. Lauseiden sanajärjestys on melko vapaa.

Sanojen ääntämisessä oikea painotus on keskeistä. Sanapaino on osaksi kiinteä, osaksi liikkuva. Pääpaino ei koskaan ole sanan lopputavuilla. Painollinen tavu on joko lyhyt tai pitkä, ja sen sävelkulku voi olla laskeva tai nouseva. Kysymyksiä muodostetaan joko intonaation tai kysymyssanojen avulla.

Aakkoset

Nykypäivänä käytössä on sekä latinalainen että kyrillinen aakkosjärjestelmä, näistä latinalainen on kuitenkin yleisimmin käytetty. Muinoin bosnian kieltä kirjoitettiin myös bosančica- ja arebica-aakkosilla. Arebica (عَرَبِيچَا) oli 1400-1900-luvuilla historian kautta Aljamido-kirjallisuuteen*selvennä* liittyvä ja sitä kautta kehittynyt persialais-arabialaisen aakkoston variaatio. [4]

Bosnian latinalaiset aakkoset

Bosnian kyrilliset aakkoset

Kirjain (latinalainen)	Nimi	Arabialainen	Ääntäminen
A a	a	آ	a
B b	be	ب	b
C c	ce	ڄ	ts
Č č	če	چ	tʃ
Ć ć	će	جٓ	tʃ ʲ
D d	de	د	d
Dž dž	dže	ج	dʒ ʲ
Đ đ	đe	جٓ	dʒ
E e	e	ه	e
F f	ef	ف	f
G g	ge	غ	g
H h	ha	ح	h
I i	i	ای	i
J j	je	ي	j
K k	ka	ق	k
L l	el	ل	l
Lj lj	elj	ڵ	ʎ
M m	em	م	m
N n	en	ن	n
Nj nj	enj	ڼ	ɲ
O o	o	ۉ	o
P p	pe	پ	p
R r	er	ر	r
S s	es	س	s
Š š	eš	ش	ʃ
T t	te	ت	t
U u	u	ۆ	u
V v	ve	و	v

Kirjain (kyrillinen)	Nimi	Translitteraatio	Arabialainen	Ääntäminen
А а	а, *a*	a	آ	a
Б б	бе, *be*	b	ب	b
В в	ве, *ve*	v	و	v
Г г	ге, *ge*	g	غ	g
Д д	де, *de*	d	د	d
Ђ ђ	ђе *đe*	đ	جٓ	dʒ
Е е	е, *e*	e	ه	e
Ж ж	же, *že*	ž	ژ	ʒ
З з	зе, *ze*	z	ز	z
И и	и, *i*	i	ای	i
Ј ј	је, *je*	j	ي	j
К к	ка, *ka*	k	ق	k
Л л	ле, *le*	l	ل	l
Љ љ	ље, *lje*	lj	ڵ	ʎ
М м	ме, *me*	m	م	m
Н н	не, *ne*	n	ن	n
Њ њ	ње, *nje*	nj	ڼ	ɲ
О о	о, *o*	o	ۉ	o
П п	пе, *pe*	p	پ	p
Р р	ре, *re*	r	ر	r
С с	се, *se*	s	س	s
Т т	те, *te*	t	ت	t
Ћ ћ	ће, *će*	ć	جٓ	tʃ ʲ
У у	у, *u*	u	ۆ	u
Ф ф	фе, *fe*	f	ف	f
Х х	ха, *ha*	h	ح	h
Ц ц	це, *ce*	c	ڄ	ts

Z z	ze	ز	z
Ž ž	že	ژ	ʒ

Ч ч	че, *če*	č	چ	tʃ
Џ џ	џе, *dže*	dž	ج	dʒʲ
Ш ш	ша, *ša*	š	ش	ʃ

Lähteet

1. Ethnologue: Bosnian (https://www.ethnologue.com/language/bos) (englanniksi) Viitattu 22.1.2015
2. Bosnian - Language Information & Resources (https://www.alsintl.com/resources/languages/Bosnian/) *www.alsintl.com*. Viitattu 24.2.2016.
3. esim. http://www.croatianhistory.net/etf/et04.html
4. Hindi (2005). Keith Brown, ed. Encyclopedia of Language and Linguistics (2 ed.). Elsevier. ISBN 0-08-044299-4. (http://www.ghb.ba/index.php/en/about-us/new-building/61-english/about-us/colletcions) *ghb.ba*.

Slaavilaiset kielet

bosnia | bulgaria | kašubi | kroatia | makedonia | montenegro | polabi | puola | ruteeni | serbia | serbokroatia | slovakki | sloveeni | slovintsi | sorbi | tšekki | ukraina | valkovenäjä | venäjä